

УДК 346.5

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.49>

ПОРЯДОК ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОМПЛАЄНСУ В БАНКУ

Мулик А.К.,*аспірант кафедри економічного права**та економічного судочинства**Київського національного університету**ім. Т. Шевченка*

Мулик А.К. Порядок впровадження системи комплаєнсу в банку.

В сучасних умовах глобалізації та посиленої конкуренції у фінансовому секторі, запровадження системи комплаєнсу в банку стає надзвичайно актуальним завданням.

Так, як банківські установи є провідними учасниками фінансової системи, їх стабільність має важливе значення для економіки держави. Діяльність банківських установ спрямована на запобігання фінансових злочинів, таких як відмивання грошей та фінансування тероризму, шляхом комплаєнсу, який полягає у перевірці клієнтів, моніторингу фінансових операцій та виявлення підозрілих транзакцій, запобігання криз та фінансових збоїв.

Відповідно до зростаючих вимог регуляторних органів, а також з урахуванням потенційних фінансових ризиків і загроз з боку недобросовісних клієнтів чи злочинних груп, банкам необхідно вдосконалювати свою систему управління ризиками та забезпечувати відповідність усіх операцій законодавству та стандартам. Це створює необхідність у розробці та впровадженні ефективної системи комплаєнсу, що забезпечує дотримання всіх правових та етичних норм у фінансовій діяльності банку, а також вчасного виявлення та запобігання можливим порушенням законодавства та ризикам. В даному контексті вивчення та аналіз процесу впровадження системи комплаєнсу стає важливим завданням, яке вимагає ретельного дослідження та визначення оптимального порядку дій для досягнення успішних результатів у забезпеченні внутрішнього контролю та відповідності в банку.

Система комплаєнсу, або внутрішній контроль, визначається як набір процедур, політик та стандартів, які спрямовані на забезпечення виконання всіх внутрішніх та законодавчих вимог в банку, а також на виявлення, оцінку та управління різноманітними ризиками, пов'язаними з діяльністю банку.

У цьому науковому дослідженні ми розглянемо процес впровадження системи комплаєнсу в банку у контексті вимог нормативного регулювання та міжнародних стандартів, а також

дослідимо практичні аспекти її впровадження, включаючи структуру команди комплаєнсу, інструменти моніторингу та звітності, а також вплив системи комплаєнсу на ділову стратегію та репутацію банку. Наше дослідження покладе акцент на важливості правильної організації процесу впровадження системи комплаєнсу для забезпечення довіри клієнтів та збереження стабільності банку в умовах сучасного фінансового середовища.

Ключові слова: система комплаєнсу, банк, внутрішній контроль, нормативне регулювання, моніторинг, звітність, репутація, організація процесу.

Mulyk A. The procedure for implementing the compliance system in the bank.

In today's conditions of globalization and increased competition in the financial sector, the introduction of a compliance system in the bank is becoming an extremely urgent task.

As banking institutions are leading participants in the financial system, their stability is important for the economy of the state. The activities of banking institutions are aimed at preventing financial crimes, such as money laundering and terrorist financing, through compliance, which consists in checking customers, monitoring financial transactions and identifying suspicious transactions, preventing crises and financial failures.

With the growing requirements of regulatory authorities, as well as taking into account potential financial risks and threats from unscrupulous customers or criminal groups, banks need to improve their risk management system and ensure compliance of all operations with legislation and standards. This creates the need to develop and implement an effective compliance system that ensures compliance with all legal and ethical norms in the bank's financial activities. In this context, the study and analysis of the process of implementation of the compliance system becomes an important task that requires careful research and determination of the optimal course of action to achieve successful results in ensuring

internal control and compliance in the bank.

The compliance system, or internal control, is defined as a set of procedures, policies, and standards that are aimed at ensuring the fulfillment of all internal and legal requirements in the bank, as well as at identifying, evaluating, and managing various risks associated with the bank's activities.

In this scientific study, we will consider the process of implementing a compliance system in a bank in the context of regulatory requirements and international standards, as well as investigate the practical aspects of its implementation, including the structure of the compliance team, monitoring and reporting tools, as well as the impact of the compliance system on the bank's business strategy and reputation. Our study will emphasize the importance of properly organizing the process of implementing the compliance system to ensure customer trust and maintain the bank's stability in the modern financial environment.

Key words: compliance system, bank, internal control, regulatory regulation, monitoring, reporting, reputation, process organization.

Постановка проблеми. Порядок впровадження системи комплаєнсу в банку в сучасних умовах є актуальною проблемою, оскільки фінансові установи стикаються з рядом викликів та загроз, пов'язаних з регуляторними вимогами, зростаючими фінансовими ризиками та потенційними втратами у зв'язку з порушеннями законодавства та недобросовісною діяльністю. Недостатність або неефективність системи комплаєнсу може призвести до серйозних наслідків для банку, включаючи фінансові втрати, втрату репутації та правові наслідки.

Додатковою аспектом проблеми впровадження системи комплаєнсу в банку є потреба в узгодженні цього процесу зі стратегічними цілями та бізнес-моделлю банку. Надмірна складність або несистемність впровадження можуть призвести до зайвих витрат, недооцінки ризиків або перешкод для нормальної банківської діяльності. Також, враховуючи постійну зміну регуляторних вимог і еволюцію фінансового ринку, існує проблема підтримки та актуалізації системи комплаєнсу відповідно до нових вимог.

Іншою ключовою аспектом є забезпечення залучення всіх відділів і рівнів управління банку до процесу впровадження комплаєнсу. Це може бути складним завданням через культурні та організаційні особливості великих фінансових установ, але успіх системи комплаєнсу залежить від узгодженого співробітництва всіх структурних підрозділів.

Отже, основною проблемою є необхідність розробки та впровадження ефективної системи комплаєнсу в банку з метою забезпечення

дотримання всіх регуляторних вимог, норм та стандартів, а також вчасного виявлення та запобігання можливим порушенням законодавства та ризикам. Дана проблема вимагає докладного аналізу та розробки стратегії впровадження, а також визначення оптимального порядку дій для забезпечення високого рівня комплаєнсу в банківській установі.

Стан опрацювання теми можна вважати середнім. Науковці, а саме Бавикін К., Калинин Р.Ю., Сняданко І.І., Ковальчук О., Москаленко Н.В., Світлична В.Ю., Овчелупова О.М., Хуторна М.Е., Гелеверя В.В. та інші науковці досліджують окремі аспекти цієї невичерпної теми. Надалі, існує ще багато окремих аспектів цієї теми, які можна дослідити.

Мета полягає в дослідженні та визначенні оптимального порядку дій та стратегій, які дозволять банкам ефективно впроваджувати системи комплаєнсу з метою забезпечення високого рівня внутрішнього контролю, відповідності законодавству та регуляторним вимогам, а також запобігати можливим фінансовим ризикам та порушенням норм етики та законності в банківській діяльності.

Виклад основного матеріалу. Комплаєнс, в науковому контексті, є комплексним та багатоплановим явищем, що охоплює широкий спектр аспектів діяльності організації та, зокрема, банківських установ. Це поняття виникає з обов'язку банків та фінансових установ дотримуватися відповідних норм, стандартів, законів і правил, що регулюють їхню діяльність, з метою запобігання ризикам та забезпечення дотримання вимог щодо ведення бізнесу в сфері фінансів [3]. У відповідності до зазначеного, комплаєнс охоплює широкий спектр аспектів, таких як дотримання законодавства, регуляторних вимог, етичних стандартів, а також внутрішніх політик і процедур, які банк встановлює для забезпечення чесності, прозорості, інтегритету та відповідальності у своїй діяльності.

Впровадження системи комплаєнсу в банку є складним і багатозадачним процесом, який передбачає ретельне планування і послідовний набір дій [8]. На підготовчому етапі у процесі впровадження системи комплаєнсу можна виокремити наступні дії:

- Етап передбачає детальний аналіз зовнішніх та внутрішніх ризиків, яким підлягає банк, а також ідентифікацію областей, де необхідна комплаєнс-система. Діагностика ризиків допомагає визначити пріоритети для впровадження.

- Визначення ключового персоналу, який буде відповідальним за впровадження та управління системою комплаєнсу. Ця команда повинна бути компетентною та мати розуміння всіх аспектів комплаєнсу.

- Створення стратегії, яка визначає цілі, завдання та терміни впровадження, а також розподіл ресурсів та бюджету для цього процесу.

Під час саме впровадження системи комплаєнсу можна виокремити наступні етапи:

- Створення документів, які встановлюють стандарти та вимоги щодо дотримання законів і нормативів у всіх аспектах діяльності банку.
- Проведення навчання та інструктажу персоналу банку щодо комплаєнс-вимог, включаючи правила та процедури.
- Початок процесу моніторингу та контролю, щоб перевіряти виконання політик і процедур комплаєнсу.

Для підтримки та вдосконалення систему комплаєнсу можна запровадити наступне:

- Встановлення системи звітності, яка надає інформацію про стан комплаєнсу, та аналіз цих даних для виявлення слабких місць та можливостей для вдосконалення.
- Проведення регулярних аудитів та оцінок ефективності системи комплаєнсу, щоб визначити її відповідність стандартам та вимогам.
- Виправлення виявлених недоліків та впровадження вдосконалень у систему комплаєнсу.

Але важливо зазначити, що порядок дій, зазначених вище, визначається конкретними потребами та характером банку, і саме це робить його максимально адаптивним до конкретних обставин [9].

Роль і значення системи комплаєнсу в банківській сфері визнаються як важливий і необхідний аспект функціонування банків та фінансових установ. Аналіз цього аспекту відображає вплив комплаєнсу на стабільність та довіру до фінансової системи, а також на суспільні та економічні вимоги. Взагалі, роль комплаєнсу у банківській сфері полягає в забезпеченні того, щоб банк дотримувався всіх законів, регуляторних вимог та нормативних актів, що стосуються його функціонування [4]. Це включає в себе відстеження змін у законодавстві, впровадження необхідних змін у політиці та процедури подання звітів регуляторам. Комплаєнс гарантує, що банк не порушує закони та не виставляє себе на ризик штрафів або судових позовів.

Банки є ключовими учасниками фінансової системи, і їхня стабільність має важливе значення для економіки. Вони, в свою чергу, мають велику роль у запобіганні фінансових злочинів, таких як відмивання грошей та фінансування тероризму. Комплаєнс у цьому випадку включає в себе процеси перевірки клієнтів, моніторингу фінансових операцій та виявлення підозрілих транзакцій, запобігання криз та фінансових збоїв. Це сприяє забезпеченню фінансової стабільності та безпеки в сфері банківських послуг.

Комплаєнс допомагає банкам ідентифікувати та управляти ризиками, пов'язаними з порушенням законодавства та регуляторних вимог.

Репутація є однією з найцінніших активів банку. Функціями комплаєнсу у данному випадку є збереження довіри клієнтів, інвесторів та ринкових учасників шляхом забезпечення чесності, етичного підходу та високих стандартів ведення бізнесу. Це сприяє привабливості банку для потенційних клієнтів та інвесторів. Впровадження комплаєнсу та його ефективне функціонування вимагають систематичного підходу, високої професійності та постійного вдосконалення.

Звісно, що при впровадженні будь-якої нової системи у сучасному світі виникають певні труднощі та перешкоди. Найголовнішою перешкодою є фінансові та ресурсні обмеження. Фінансові обмеження включають в себе обмеження бюджету, доступність фінансових ресурсів та здатність банку фінансувати всі необхідні етапи впровадження системи комплаєнсу. Обмеження бюджету можуть впливати на можливість наймати додаткових фахівців, проводити навчання персоналу, розробляти та впроваджувати необхідне програмне забезпечення та здійснювати аудити та перевірки. Ресурси включають в себе не тільки фінансові, але й людські, технічні та інші ресурси, які можуть бути використані для впровадження системи комплаєнсу. Це включає в себе кваліфікований персонал, який може розробляти політики та процедури, виконувати моніторинг та аудити, а також високоякісне програмне забезпечення та технічну інфраструктуру для збору та аналізу даних.

У процесі впровадження системи комплаєнсу в банку однією з ключових складових успіху є психологічний аспект, зокрема, виявлення та подолання психологічних бар'єрів у персоналу. Психологічні бар'єри можуть виникати на різних етапах і відігравати суттєву роль у впровадженні системи комплаєнсу. Персонал банку може боятися змін, які несе впровадження системи комплаєнсу, відчувати загрозу своєї особистої автономії та контролю над своєю роботою, або, відчувати страх перед відповідальністю за невиконання нових вимог та норм [2]. Для подолання саме цих перешкод необхідно запровадити певні заходи, наприклад психологічні тренінги.

Іншими ж можуть бути культурні проблеми, технічні виклики, внутрішні конфлікти, регуляторні зміни та супутні ризики. Вищезазначений перелік підкреслює важливість ретельного планування та управління процесом впровадження комплаєнсу в банківську сферу.

Практичний досвід підкреслює важливість стратегічного планування, внутрішньої підтримки та врахування особливостей кожної організації у процесі впровадження системи комплаєнсу. Вони також демонструють, що успішні впрова-

дження можливі незалежно від розміру та типу банку, якщо вони плануються та виконуються професійно та систематично.

Польський банк PKO Bank Polski здійснив успішне впровадження системи комплаєнсу, що включала в себе розробку докладної політики та процедур, створення спеціального відділу комплаєнсу та навчання всього персоналу, як і зазначалося вище [7]. Але для відкриття рахунку висуваються певні умови, так як міжнародні банки наразі приділяють доволі багато уваги нерезидентам. Щодо вищезазначеного банку, то рахунок відкривається за умови співпраці з національними (польськими) підприємствами. Німецький банк Fidor Bank AG за обов'язкову умову висуває наявність резиденства Німеччини [5].

Стосовно електронних платіжних систем, то прикладом може бути британська Monese. Була успішно впроваджена спеціалізована комплаєнс система в відповідності на вимоги цифрової екосистеми [6]. Але в цьому випадку знову виникають певні умови. Данна платіжна система не співпрацює з компаніями, в яких керівник має українське громадянство [1]. Тобто, можна дійти до висновку, що запровадження системи комплаєнсу у банки та платіжні системи, зазвичай, проходить успішно, якщо для цього виконані вищезазначені умови, але певні умови користування, зазначені самим банком, можуть завадити розвитку цієї системи. Практичний досвід впровадження системи комплаєнсу в банку вимагає комплексного та систематичного підходу. Успішні банки вдаються до залучення кваліфікованих фахівців, розробки детальних політик та процедур, навчання персоналу та постійного аудиту та вдосконалення. Такий підхід допомагає їм забезпечити високий рівень дотримання правил та регуляторних вимог, збільшити довіру клієнтів та інвесторів, а також зменшити ризики порушень.

Висновок. Система комплаєнсу є критично важливою для функціонування банку в умовах сучасної фінансової індустрії. Роль і значення комплаєнсу в банківській сфері полягають у забезпеченні фінансової стійкості, мінімізації ризиків порушень законодавства та збереженні довіри клієнтів і стейкхолдерів. Впровадження системи комплаєнсу передбачає ряд етапів, включаючи передумови та підготовчий етап, розробку політик та процедур, навчання персоналу, моніторинг та аудити, а також постійну підтримку та вдосконалення. Процес впровадження системи комплаєнсу супроводжується численними викликами, такими як психологічні бар'єри персоналу, фінансові обмеження, технічні виклики та інші фактори. Однак успішні

кейси демонструють, що з правильним плануванням, управлінням ресурсами та відповідальним відношенням ці виклики можна подолати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бавикін К. Комплаєнс при відкритті банківського рахунку в країнах ЄС. *Liga Zakon*. URL: https://biz.ligazakon.net/analitics/216363_komplans-pri-vdkritt-bankvskogo-rakhunku-v-kranakh-s.
2. Калин Р.Ю., Сняданко І.І. Соціально-психологічні умови ефективної діяльності працівників банківських організацій. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2018. № 2. Том 2. С. 143–148. URL: <https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/561>.
3. Ковальчук О. Поняття системи комплаєнс-контроль та особливості управління ризиком комплаєнс у банках України. *Молодь і ринок*. 2010. № 7–8. С. 153–157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2010_7-8_35.
4. Москаленко Н.В. Теоретичні аспекти запровадження комплаєнс-контролю в Україні. *Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування*. 2018. № 2. С. 106–112. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268453001.pdf>.
5. Сайт Fidor Bank AG. URL: <https://www.fidor.de/psd2-fur-privat-und-geschaeftskunden>.
6. Сайт Monese. URL: <https://monese.com/gb/en>.
7. Сайт PKO Bank Polski. URL: <https://www.pkobp.pl/pkobppl-en/international-banking/>.
8. Світлична В.Ю., Овчелупова О.М. Сучасний стан та перспективи запровадження комплаєнс-контролю у діяльність банківських установ. *Комунальне господарство міст*. 2019. № 153. С. 24–30. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/55434/1/5474-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-11253-1-10-20191221.pdf>.
9. Хуторна М.Е., Гелеверя В.В. Організація ефективної системи комплаєнс-контролю в банку. *Фінансовий простір*. 2015. № 2. С. 112–118. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Fin_pr_2015_2_15.pdf.